

Inhoudsopgave

1. Inleiding

- 1.1. Aanleiding
- 1.2. Beoogd resultaat
- 1.3. Beleidskaders

2. Mantelzorg in Laarbeek

- 2.1. Algemene cijfers over mantelzorgers
- 2.2. Welk aanbod voor mantelzorgers is er in Laarbeek?
- 2.3. Voldoet het bestaand aanbod aan de behoefte van de mantelzorger?
- 2.4. Welke acties zijn nodig?

3. Conclusie

- 3.1. Samenvatting
- 3.2. Advies
- 3.3. Conclusie

4. Begrippenlijst

1. Inleiding

De samenleving verandert snel. Maatschappelijke opgaven worden omvangrijker en complexer. Daar waar de zorgvraag blijft toenemen hebben we te maken met een krimpend aanbod van zorgpersoneel. Dat vraagt een andere houding van het lokaal bestuur, inwoners en partners. We zetten meer in op inwonerparticipatie en nemen meer regievoering op samenwerking.

We willen dat mantelzorgers (1) hun zorgtaken kunnen blijven uitvoeren zonder overbelast te raken. Dit plan van aanpak heeft het doel de mantelzorgondersteuning (2) in Laarbeek te verbeteren.

1.1. Aanleiding

In Laarbeek verlenen ongeveer 1200 inwoners van 16 jaar en ouder mantelzorg aan een naaste. Zij zorgen voor, of ondersteunen iemand in hun naaste omgeving. Deze mantelzorgers zijn divers in achtergrond, situaties en behoeften. In de toekomst zal het aantal mensen dat zorg en ondersteuning nodig heeft stijgen, waardoor er een groter beroep op mantelzorgers gedaan wordt. Dat maakt het ondersteunen van mantelzorgers belangrijk voor nu en de toekomst. Slechts een beperkt gedeelte van de mantelzorgers in Laarbeek is in beeld bij de welzijnsorganisatie. Veel van hen vinden het normaal wat ze doen en hebben geen behoefte aan ondersteuning of advies.

1.2. Beoogd resultaat

We willen ervoor zorgen dat de mantelzorger in Laarbeek zich ondersteund voelt; minder mantelzorgers overbelast worden en het aantal inwoners dat bereid is om mantelzorger te zijn niet afneemt.

In dit plan beschrijven we de huidige stand van zaken op het gebied van mantelzorgondersteuning in de gemeente Laarbeek. Vervolgens wordt beschreven welke thema's vragen om een verbeterslag. Hieraan koppelen we concrete actiepunten.

We hebben gesprekken gevoerd met mantelzorgers* en met organisaties die een actieve bijdrage leveren aan mantelzorgondersteuning* in Laarbeek. In deze gesprekken kwamen zowel het aanbod als de behoefte ter sprake. Ook is er specifiek gesproken over de invulling van de mantelzorgwaardering. LEV groep heeft ook een tevredenheidsonderzoek* uitgezet onder de geregistreerde mantelzorgers wat meegenomen is in dit plan.

De bevindingen over het huidige beleid beoordelen we aan de hand van onderstaande criteria van Movisie (3)

- De mate waarin het beleid voorziet in concrete ondersteuning voor mantelzorgers;
Informatie en advies; sommige mantelzorgers hebben behoefte aan informatie over de ziekte of beperking van hun naaste, maar ook over gemeentelijke regelingen en aanbod van zorg- en ondersteuning. Of er leeft een behoefte aan advies over het omgaan met de situatie, of samenwerking met professionals. Belangrijk is dat informatie en advies toegankelijk, laagdrempelig en vindbaar is voor elke mantelzorger.

Persoonlijke begeleiding; mantelzorgers kunnen behoefte hebben aan ondersteuning rondom bijvoorbeeld het aansturen van hun eigen netwerk, het combineren van betaald werk en mantelzorg of het zoeken naar ontspanning. Dit kan zowel in individuele of groepsgerichte begeleidingstrajecten.

Emotionele steun; denk aan het bieden van een luisterend oor voor mantelzorgers, bijvoorbeeld via een consulent bij het Steunpunt Mantelzorg. Maar het kan ook gaan over het faciliteren van lotgenotencontact.

Educatie; hierin gaat het om voorlichtingen, trainingen en cursussen voor mantelzorgers. Dit kan gericht zijn op praktisch gebruik van hulpmiddelen in huis, maar ook over het houden van de juiste balans tussen mantelzorg en ontspanning of werk.

Praktische hulp; dit is het ondersteunen van mantelzorgers en hun netwerk. Denk aan het laten overnemen van praktische zaken, zoals het huishouden, het doen van boodschappen of hulp bij administratie of vervoer.

Vervangende mantelzorg; respijtzorg is erop gericht om zorgvragers kort en tijdelijk ergens onder te brengen om zo mantelzorgers te ontlasten.

Financiële regelingen; mantelzorgers maken vaak extra kosten in het zorgen voor hun naasten. Je kunt hen tegemoetkomen door bijvoorbeeld een persoonsgebonden budget, mantelzorgwaarderingen of gratis parkeren in de stad.

Materiële hulp; deze vorm van ondersteuning is gericht op de zorgvrager. Denk aan woonaanpassingen, tilhulpen of andere praktische materialen. Wordt er in het beleid aandacht besteed aan bewustwording over mantelzorg en is er training beschikbaar voor zowel mantelzorgers als zorgprofessionals?

- In hoeverre wordt samengewerkt met andere relevante organisaties en instanties, zoals zorginstellingen, gemeenten en welzijnsorganisaties, om de ondersteuning van mantelzorgers te optimaliseren?
- Is er een mechanisme voor periodieke evaluatie van het mantelzorgbeleid en de mogelijkheid om het aan te passen op basis van feedback en veranderende behoeften?
- Wordt er rekening gehouden met de diverse behoeften en situaties van mantelzorgers, waaronder leeftijd, culturele en taalkundige diversiteit?
- Kan het beleid op lange termijn worden gefinancierd en is er aandacht voor budgettaire zekerheid?

We geven de resultaten weer aan de hand van onderstaande vragen;

- Welk aanbod voor mantelzorgers is er in Laarbeek?
- Voldoet het bestaand aanbod aan de behoefte van de mantelzorger?
- Welke acties zijn nodig?

1.3. Beleidskaders

Bij het opstellen van het plan van aanpak houden we rekening met de landelijke, regionale en lokale uitgangspunten.

Het Rijk

De Wmo verplicht gemeenten om niet alleen hulpvragers, maar ook mantelzorgers en zorgvrijwilligers actief te ondersteunen. Zo is het aan de gemeente om bijvoorbeeld vervangende zorg aan te bieden en de samenwerking tussen formele en informele zorg te versterken. Doel is dat mantelzorgers op hun eigen wijze en onverplicht zorg kunnen verlenen. Dat is een voorwaarde om overbelasting te voorkomen.

Het ondersteunen van mantelzorgers is één van de actiepunten dat onder het thema sociale basis valt uit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) (4).

Bestuursakkoord 2022-2026 gemeente Laarbeek (5)

- We werken toe naar een sociaal domein zonder schotten met minder regels, met als doelstelling om goede zorg betaalbaar te houden;
- We blijven inzetten op een bredere kijk op (positieve) gezondheid;
- We willen overbelasting van mantelzorgers voorkomen;
- We onderschrijven het belang van algemeen toegankelijke voorzieningen;

Beleidsplan Sociaal Domein 2023-2026 gemeente Laarbeek (6)

Het beleidsplan helpt ons en de partners om richting te geven aan de uitvoering van het Sociaal Domein in de praktijk.

Een van de vier thema's uit het beleidsplan Sociaal Domein 2023-2026 is "normaliseren". Normaliseren gaat om het realiseren van een duurzaam zorgstelsel, waarbij de eigen kracht belangrijk is en we meer naar elkaar omkijken. Vanuit de ontwikkellijn dat inwoners naar elkaar omkijken, willen we bereiken dat mantelzorgers ondersteund worden.

Visie op wonen in Laarbeek Horizon 2030 en Woonvisie 2022-2026 (7)

Onze samenleving beweegt steeds meer van 'zorgen voor' naar 'zorgen dat'. Hiermee bedoelen we dat we de zelfstandigheid en zelfredzaamheid van onze inwoners willen versterken.

Het begrip wonen en zorg is een onderwerp dat meer aandacht krijgt. Dat mensen langer thuis wonen betekent iets voor de leefomgeving. Meergeneratiewoningen en levensloopbestendige woningen kunnen een positieve bijdrage leveren om mensen zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen laten wonen. Met de woningbouwcorporatie WoCom worden afspraken gemaakt over doorstroming, mogelijkheden voorrang bij woningtoewijzing, meer woningen levensloopbestendig maken, realiseren meergeneratiewoningen.

2. Mantelzorg in Laarbeek

2.1. Algemene cijfers over mantelzorgers in Laarbeek

Het aantal ouderen 65+ in Laarbeek is hoger dan in Nederland. Voor Laarbeek betekent dit in 2023 dat er per inwoner van 85+ 8 á 9 potentiële mantelzorgers zijn. Dat potentieel zal de komende jaren dalen, omdat het aandeel ouderen verder stijgt. Voor Laarbeek daalt het naar 5 á 6 potentiële mantelzorgers in 2030.

Over mantelzorgers in Laarbeek blijkt uit het jaarplan 2023 van LEV groep (8):

- Op grond van landelijke enquêtes zouden 3385 inwoners van 18+ in Laarbeek zich mantelzorger noemen
- Op grond van diezelfde cijfers zouden dan 542 mantelzorgers zwaarbelast zijn
- Bij LEV waren in 683 mantelzorgers geregistreerd. Inmiddels zijn er 729 geregistreerde mantelzorgers.

Uit het tevredenheidsonderzoek onder de geregistreerde mantelzorger van LEV groep (9) blijkt het volgende;

- 80% is ouder dan 50 jaar
- 75% is vrouw
- 80% is familielid van de zorgvrager
- 45% verleent al langer dan 10 jaar mantelzorg
- 40% besteedt gemiddeld meer dan 8 uur per week aan deze taken en 50% tussen de 3 en de 8 uur

2.2. Welk aanbod voor mantelzorgers is er in Laarbeek?

Informatie en advies

Vanuit het steunpunt voor mantelzorgers van de LEV groep, Steunpunt Mantelzorg, worden geregistreerde mantelzorgers maandelijks actief geïnformeerd via de nieuwsbrieven en is er voor alle inwoners actuele informatie op de website te vinden over lokaal mantelzorgnieuws, thema bijeenkomsten/activiteiten, cursusaanbod en speciaal aanbod voor jonge mantelzorgers. Daarnaast kunnen mantelzorgers via het steunpunt of rechtstreeks bij de dorpsondersteuner terecht voor informatie en advies. Tevens is er een coördinator jonge mantelzorgers en coördinator voor 18+ mantelzorgers.

Het steunpunt mantelzorg wordt vanuit de LEVgroep gecoördineerd en heeft korte lijnen met de zorg- en welzijnsorganisaties die in Laarbeek actief zijn. Met betrekking tot thema bijeenkomsten is er veel afstemming / samenwerking met de Seniorenraden.

Persoonlijke begeleiding

Naast het aanbod vanuit het Steunpunt mantelzorg zijn er in Laarbeek zijn verschillende clientondersteuners actief die mantelzorgers informeren over bijvoorbeeld regelingen en ondersteunen bij het zoeken naar de juiste hulp/zorg.

De clientondersteuners in Laarbeek zijn mantelzorgmakelaar Wijzer in Zorg, MEE de Meentgroep en Zorgbelang Brabant. Zowel het Sociaal Team Laarbeek en het steunpunt mantelzorg LEV hebben een actieve rol in het doorverwijzen naar de clientondersteuners.

Emotionele steun

Mantelzorgers in Laarbeek worden met elkaar in verbinding gebracht onder andere door middel van lotgenotencontact. Denk hierbij aan het Alzheimercafé, Eetcafé Van De Kook en zelfhulpgroepen van Stichting zelfhulpnetwerk. Deze organisaties zoeken actief de samenwerking op. Daarnaast organiseert de LEV groep thema bijeenkomsten waarbij rekening gehouden wordt met de diversiteit van mantelzorgers. Er zijn bijvoorbeeld aparte activiteiten voor jonge mantelzorgers. Waar deze groep vaak meer behoefte aan ontspanning heeft, heeft een groot deel van de oudere mantelzorger meer behoefte aan advies en ondersteuning.

Ieder jaar wil de gemeente de mantelzorgers waarderen met een mantelzorgbon. Dit is een cadeaubon die lokale ondernemers te besteden is.

Educatie

Mantelzorgers kunnen zich via het steunpunt Mantelzorg aanmelden voor diverse cursussen en training.

Ook worden er informatieavonden georganiseerd en heeft het Alzheimercafé, naast de emotionele steun functie ook een educatieve functie. Er worden maandelijks lezingen gehouden met steeds een ander actueel thema.

In Laarbeek zijn de werkgroep Dementievriendelijk Laarbeek en Netwerk Dementie Helmond-de Peel actief. Deze bestaan uit vrijwilligers en professionals (casemanagers, GGD, gemeente). Hier worden verbindingen gelegd tussen het medisch en maatschappelijk domein en tussen de mantelzorger en de professional. Er wordt toegewerkt naar het versterken van de voorliggende voorzieningen en ketenaanpak als ook het bieden van passende educatie.

Praktische hulp

Steunpunt Mantelzorg gaat samen met de mantelzorger op zoek naar praktische hulp. Voorliggende voorzieningen in Laarbeek zijn bijvoorbeeld het maatjesproject, vrijwillige hulpdienst, financiële hulpdiensten en maaltijdvoorzieningen.

Wanneer er meer nodig blijkt kan het steunpunt de mantelzorger verwijzen naar het sociaal team Laarbeek voor ondersteuning vanuit de Wmo. Hierbij kan gedacht worden aan hulp in de huishouding of dagbesteding als vorm van respijtzorg.

Vervangende mantelzorg (respijtzorg)

In Laarbeek is een divers regionaal en lokaal aanbod georganiseerd vanuit de Wmo. Denk hierbij aan dagbesteding en begeleiding. Daarnaast zijn er lokale initiatieven waaronder Logeerhuis Plezant. Dit is in 2018 gerealiseerd door een samenwerking van De Zorgboog, de zes Peelgemeenten, CZ, Savant Zorg en de LEV Groep. De gasten worden begeleid door beroepsmatige gastvrijheidsmedewerkers.

Financiële regelingen

De clientondersteuner/ mantelzorgmakelaar ondersteunt de mantelzorger bij het aanvragen van financiële regelingen waar hij of zij voor in aanmerking komt.

Materiële hulp

Het Sociaal Team Laarbeek onderzoekt samen met de inwoner welke oplossingen er mogelijk zijn. Denk aan woonaanpassingen, tilhulpen of andere praktische materialen.

2.3. Voldoet het bestaand aanbod aan de behoefte van de mantelzorger?

Uit het tevredenheidsonderzoek van de LEV groep* en uit gesprekken met mantelzorgers blijkt het volgende:

- Het merendeel van de mantelzorgers geeft aan dat ze in hebben moeten leveren in eigen hobby's en sociale contacten. Hun wereld is kleiner geworden.
- Mantelzorgers voelen een grote verantwoordelijkheid voor het welzijn van de zorgvrager en voelen zich hier veelal alleen in. Ook wanneer er inzet is van professionele hulp.
- Alle mantelzorgers geven aan dat het helpend is wanneer je het gevoel krijgt er niet alleen voor te staan.
- Veel mantelzorgers hebben te maken met een zorgvrager die niet of in mindere mate openstaat voor andere hulp dan van de mantelzorger.
- De zorg gaat altijd voor de "eigen behoeften" waardoor overbelasting er ongemerkt insluipt. Ten aanzien van overbelasting ervaar de mantelzorger óf geen problemen óf er is sprake van een (langdurige) ongezonde balans tussen ontspanning en werk/mantelzorg is. Daar zit weinig tussen.
- Het overgrote deel van de mantelzorger noemt het van betekenis kunnen zijn voor de ander waardevol. Het heeft een positieve invloed op de band, ondanks dat deze vaak verandert.
- (Informatieve) bijeenkomsten voor mantelzorgers worden gewaardeerd, deze bijeenkomsten worden met name bezocht worden door ouderen.
- Iedere mantelzorger heeft een andere mening over hoe zij beter ondersteund zouden kunnen worden. Ondersteuning vanuit de Wmo wordt genoemd. Ook het af en toe overnemen van de zorg komt vaker terug. Veel mantelzorgers voelen zich ondersteund doordat anderen alleen al belangstelling tonen (breng eens een bezoekje) of zij erkend worden voor wat ze doen
- De mantelzorger is niet altijd op de hoogte van het brede aanbod in ondersteuning. Het lijkt nog veel af te hangen van waar de mantelzorger zich meldt. Voor sommige mantelzorgers speelt ook mee dat de stap te groot is om gebruik te maken van het ondersteuningsaanbod.
- Er is behoefte aan duidelijkheid over in het aanmerking komen voor hulp vanuit de Wmo.
- De samenwerking tussen het Sociaal Team Laarbeek en de partners verloopt niet altijd goed.
- De samenwerking tussen de mantelzorger en de professional verloopt in sommige gevallen niet goed verloopt. Mantelzorgers voelen zich niet altijd serieus genomen.
- De mantelzorgbon wordt door de mantelzorger als een extra waardering gezien. De aangepaste spelregels om hiervoor in aanmerking te komen zijn bij veel mantelzorgers niet in goede aarde gevallen.
- De behoefte aan ondersteuning in de praktijk is erg verschillend is en sterk afhankelijk van de situatie.

2.4. Welke acties zijn nodig?

De mate waarin het beleid voorziet in concrete ondersteuning voor mantelzorgers;

Uit de enquête en de interviews blijkt dat aanbod, informatie en advies voldoende beschikbaar is, maar niet altijd goed vindbaar. Het lijkt nog veel af te hangen van waar de mantelzorger zich meldt.

Inzetten op: vindbaarheid en verbetering aanbod en verbetering zichtbaarheid steunpunt

In hoeverre wordt samengewerkt met andere relevante organisaties en instanties, zoals zorginstellingen, gemeenten en welzijnsorganisaties, om de ondersteuning van mantelzorgers te optimaliseren?

Veel mantelzorgers hebben te maken met een zorgvrager die niet altijd openstaat voor andere hulp dan van de mantelzorger. Dit brengt moeilijke situaties met zich mee. De ervaring van mantelzorgers is dat betrokken partijen niet genoeg uit de samenwerking halen.

Inzetten op: samenwerking betrokken partners

Is er een mechanisme voor periodieke evaluatie van het mantelzorgbeleid en de mogelijkheid om het aan te passen op basis van feedback en veranderende behoeften?

Mechanisme om het ondersteuningsaanbod te evalueren en bij te stellen

Wordt er rekening gehouden met de diverse behoeften en situaties van mantelzorgers, waaronder leeftijd, culturele en taalkundige diversiteit?

De behoefte aan ondersteuning in de praktijk is erg verschillend en sterk afhankelijk van de situatie. Hierbij speelt leeftijd en de levensfase een rol.

Kan het beleid op lange termijn worden gefinancierd en is er aandacht voor budgettaire zekerheid?

We zetten zo veel mogelijk in op het versterken van bestaande (voorliggende) voorzieningen en gemeenschapskracht. Waardering en erkenning van de mantelzorger spelen hierbij een rol. Hierbij is het van belang om laag in de piramide in te zetten op bewustwording.

Inzetten op: o.a. waardering mantelzorgers

Samen met de partners worden aan onderstaande thema's acties gekoppeld:

- **Samenwerking betrokken partners**
- **Waardering mantelzorger**
- **Verbetering zichtbaarheid steunpunt**
- **Vindbaarheid en verbetering aanbod**
- **Mechanisme om het ondersteuningsaanbod te evalueren en bij te stellen**
- **Kan het beleid op lange termijn worden gefinancierd en is er aandacht voor budgettaire zekerheid?**